

Rīcības plāns egļu mežaudžu aizsardzībai pret egļu astoņzobu mizgrauzi (*Ips typographus*) 2021.gadā

Nr.p.k.	Pasākums	Izpildītājs	Termiņš
I Informācijas sagatavošana, izplatīšana, apmācības, semināri			
1.	<p>1. Informācijas sagatavošana par situāciju valstī un atsevišķos reģionos par egļu astoņzobu mizgrauža izplatību Latvijā un atsevišķos reģionos 2020.gadā un prognozēm 2021.gadā, saskaņā ar:</p> <p>1.1. meža kaitēkļu un slimību zinātniskā monitoringa datiem;</p> <p>1.2. Valsts meža dienesta (turpmāk – VMD) izsniegtajiem apliecinājumiem koku ciršanai sanitārajās cirtēs (vienlaidus vai izlases veidā) ar cēloni “egļu astoņzobu mizgrauzis” (dati par trīs gadiem: 2020., 2019. un 2018.);</p> <p>1.3. no meža īpašnieka vai tiesiskā valdītāja (turpmāk – meža īpašnieka) vai citas personas VMD saņemtās un izvērtētās informācijas par egļu astoņzobu mizgrauža bojājumiem.</p>	LVMI Silava dr.biol. A. Šmits sadarbībā ar VMD.	01.05.2021.
	<p>2. Informācijas sagatavošana par egļu astoņzobu mizgrauža izplatību valstī un reģionos 2021.gadā:</p> <p>2.1. egļu astoņzobu mizgrauža svaigi invadētās mežaudzes saskaņā ar:</p> <p>2.1.1. meža kaitēkļu un slimību zinātniskā monitoringa datiem;</p> <p>2.1.2. VMD, Dabas aizsardzības pārvaldes (turpmāk - DAP), Meža pētīšanas stacijas (turpmāk - MPS), AS „Latvijas valsts meži” (turpmāk - LVM), SIA “Rīgas meži” darbinieku konstatētajiem egļu astoņzobu mizgrauža bojājumiem;</p> <p>2.1.3. VMD saņemto un izvērtēto meža īpašnieku vai citu personu informāciju par egļu astoņzobu mizgrauža bojājumiem;</p>	LVMI Silava dr.biol. A. Šmits sadarbībā ar VMD.	<u>15.06.2021.</u>

	<p>2.1.4. meža īpašnieka iesniegumiem mežaudzes ciršanai sanitārajā cirtē (vienlaidus vai izlases veidā);</p> <p>2.2. informācijas apkopošana un prognozes par mizgraužu savairošanos.</p>		
	<p>3. Visas informācijas apkopošana un prognozes izstrāde par egļu astoņzobu mizgraužu savairošanos.</p>	LVMI Silava dr.biol. A. Šmits.	15.07.2021.
	<p>4. Darbs ar sabiedrību, informatīvo materiālu sagatavošana:</p> <p>4.1. informatīvo materiālu par egļu astoņzobu mizgrauzi, tā izraisītiem bojājumiem un ierobežošanas metodēm sagatavošana, aktualizēšana un izplatīšana, vadoties no kaitēkļa izplatības apmēriem (drukātā formā, video, info grafikas, reģionālajās TV);</p> <p>4.2. semināru, apmācību par egļu astoņzobu mizgrauzi, tā izraisītiem bojājumiem un ierobežošanas metodēm organizēšana meža īpašniekiem;</p> <p>4.3. informācijas sagatavošana informatīvajā izdevumā Čiekurs.</p>	<p>Zemkopības ministrija (turpmāk - ZM), LVMI Silava dr.biol. A. Šmits, VMD, LVM, Meža īpašnieku biedrība (turpmāk – MĪB), Meža konsultāciju pakalpojumu centrs (turpmāk - MKPC), SIA “Rīgas meži”, MPS.</p> <p>MKPC</p> <p>MKPC</p>	<p>01.04. – 01.08.2021.</p> <p>01.06. - 01.08.2021.</p> <p>jūnijs 2021.</p>
II Egļu astoņzobu mizgrauža skaita ierobežošanas plānošana			
2.	<p>5. Egļu astoņzobu mizgrauža dinamikas uzraudzība, masu savairošanās prognoze, riski:</p> <p>5.1. meža kaitēkļu un slimību monitoringa datu izvērtēšana;</p> <p>5.2. meža sanitārā stāvokļa prasību ievērošanas kontroles rezultātu izvērtēšana.</p>	LVMI Silava, dr.biol. A.Šmits, VMD.	01.05.-01.09.2021.

	<p>6. Ārkārtas stāvokļa ierosināšanas plānošana:</p> <p>6.1. lēmumu par ārkārtas stāvokļa ierosināšanas nepieciešamību sakarā ar egļu astoņzobu mizgrauža savairošanos masveidā pieņem ekspertu komisija un, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, ierosina VMD;</p> <p>6.2. nepieciešamības gadījumā tiek izveidota ekspertu grupa, kuru pārstāv entomologi un meža nozares eksperti no:</p> <ul style="list-style-type: none"> • LVMI Silava ; • LU/LLU; • VMD; • LVM; • MĪB; • DAP; • ZM ; <p>6.3. ekspertu komisija 10 dienu laikā pēc informācijas saņemšanas par egļu astoņzobu mizgrauža izplatību valstī un reģionos <u>2021.gadā, atbilstoši šī plāna 2. punktam, veic informācijas izvērtēšanu,</u> sniedz ekspertu atzinumu par ārkārtas situācijas ierosināšanas nepieciešamību un sniedz priekšlikumus pasākumiem, kas veicami lai apturētu egļu astoņzobu mizgrauža izplatīšanos un likvidētu ārkārtas situācijas sekas;</p> <p>6.4. ja ekspertu atzinumā norādīts, ka egļu astoņzobu mizgrauža savairošanās un radītie bojājumi ir uzskatāmi par masveida savairošanos un var radīt būtisku kaitējumu mežam, VMD 3 dienu laikā ierosina izsludināt ārkārtas situāciju;</p> <p>6.5.meža īpašnieku informēšana par egļu astoņzobu mizgrauža masveida savairošanos un nepieciešamo rīcību egļu audžu aizsardzībai.</p> <p>7.Feromonu slazdu un dispenseru iegāde:</p> <p>7.1. LVM, DAP, SIA Rīgas meži, MPS iegādājas feromonu slazdus un dispenserus lietošanai savā īpašumā vai valdījumā esošajos mežos;</p>	<p>ZM, LVMI Silava, LU/LLU, VMD, LVM, MĪB, DAP, MKPC.</p> <p>LVM, DAP, SIA Rīgas meži, MPS</p>	<p>no 01.06.2021.</p> <p>Līdz 01.06.2021.</p>
--	--	--	---

<p>7.2. meža īpašnieki, kuri izgājuši apmācības feromonu slazdu un dispenseru iegādei, iegādājas tos lietošanai savā īpašumā esošajos mežos, <u>izvērtējot šī plāna 12.2. un 12.3. apakšpunktu nosacījumus;</u></p> <p>8. Darbinieku apmācība (ja nepieciešams papildus 2020.g. veiktajām), lai saņemtu atļaujas/apliecības feromonu slazdu un dispenseru izvietojšanai savā īpašumā vai valdījumā esošajos mežos vai privātajos mežos.</p> <p>8.¹ Meža īpašnieku vai mežsaimniecībā nodarbināto apmācība apliecības saņemšanai feromonu slazdu un dispenseru izvietojšanai īpašumā vai valdījumā esošajos mežos. MKPC primāri veic apmācību programmu izstrādi, kuras orientētas uz mežsaimniecībā izmantojamo augu aizsardzības līdzekļu operatoru (5 h apmācības AAL lietošanai) vai lietotāju (27 h apmācības AAL lietošanai un iegādei) apmācību; MKPC apmācību dalībniekiem papildus nodrošina informāciju par iespējām feromonu slazdu un dispenseru iegādei, nepieciešamības gadījumā šeit sniedzot praktiska risinājuma atbalstu.</p> <p>9. Īpašnieku, kuri izgājuši apmācības un ieguvuši atļaujas/apliecības feromonu slazdu lietošanai, informēšana par feromonu slazdu un dispenseru nodošanu, lietošanu un uzturēšanu.</p>	<p>Meža īpašnieki, kuri izgājuši apmācības un ieguvuši feromonu slazdu un dispenseru iegādes atļaujas</p> <p>MKPC, VMD, DAP, SIA Rīgas meži, MPS</p> <p>Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs, MKPC</p> <p>VMD, MKPC.</p>	<p>01.06.2021. - 01.09.2021.</p> <p>Pēc nepieciešamības</p> <p>Apmācība pēc nepieciešamības, apmācību programmu izstrāde līdz 01.09.2021.</p> <p>01.05.2021.- 01.09.2021.</p>
--	--	---

III Egļu astoņzobu mizgrauža ierobežošana – egļu audžu aizsardzība

<p>3.</p>	<p>10. Egļu astoņzobu mizgraužu bojājumu riska samazināšanai meža īpašniekiem/ apsaimniekotājiem un lietotājiem jāveic svaigi vēja gāztās un lauztās egles koksnes izvākšana, t.sk. teritorijās ar mežsaimnieciskās darbības aprobežojumiem, kurās atbilstoši meža kaitēkļu un slimību monitoringa datiem novērtēta augsta mizgraužu savairošanās iespējamība, lai mazinātu mizgraužu izplatīšanas risku gan potenciālos zaudējumus.</p>	<p>Meža īpašnieki un tiesiskie valdītāji.</p>	<p>Ieteicams līdz 1.martam</p>
-----------	--	--	---------------------------------------

<p>11. Pēc 1. aprīļa līdz 1. septembrim:</p> <p>11.1. <u>ieteicams</u> necirst egļu mežaudzes, kas vecākas par 50 gadiem (ne vēja gāztās egles, ne arī projektētās cirsmas), izņemot gadījumus, kad egļu mežaudzes ir kompaktas un izolētas un atrodas ne tuvāk par 100 metriem no citām pieaugušām egļu mežaudzēm. Šādas mežaudzes var nocirst kailcirtē, nocērtot vienā paņēmienā visu mežaudzi, saskaņā ar 18.12.2012 MK noteikumiem Nr.935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā”;</p> <p>11.2. <u>nav ieteicama</u> skuju koku ciršana, kas atrodas tuvāk par 100 metriem no pieaugušām egļu mežaudzēm, ja vien tajās netiek izvietoti feromonu slazdi;</p>		01.04.2021.-01.09.2021.
<p>11.3. Meža īpašnieki, konstatējot mizgrauža svaigi invadētos kokus vienlaidus platībā, tos <u>var nocirst</u> vienlaidus sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma saņemšanas, vienlaikus paredzot izcirtumā izvietot feromonu slazdus, <u>nemot verā šī plāna 12.2. un 12.3. apakšpunktu nosacījumus;</u></p> <p>11.4. bojāto egļu ciršana izlases veidā <u>rekomendējama</u> uz laiku, kad beigusies mizgrauža lidošanas aktivitāte (pēc 1. septembra).</p>	<p><u>Meža īpašnieki, kuri izgājuši apmācības un ieguvuši feromonu slazdu un dispenseru iegādes un izvietojšanas atļaujas</u></p>	<p>pēc 01.04.2021.</p> <p>pēc 01.09.2021.</p>
<p>12. Feromonu slazdu izlikšana un uzturēšana:</p> <p>12.1. LVM, DAP, MPS, SIARīgas meži izliek un uzrauga feromona slazdus un dispenserus savā īpašumā vai valdījumā esošajos piemērotos, iepriekš apzinātos skuju koku izcirtumos;</p> <p>12.2. VMD darbinieki, pēc meža īpašnieku pieprasījuma izvērtē cirsmu atbilstību feromonu slazdu lietošanas kritērijiem (cirsmas cirstas ne agrāk par 2020.g. 1.novembri, vismaz 30% skuju koki, vismaz 1 ha liela - slazdus iespējams izvietot tālāk par 30m no augošām eglēm vecākām par 40 gadiem) izcirtumos, konsultē īpašniekus par slazdu izvietojšanu, tīrīšanu un informācijas apkopošanu par slazdos noķertajiem mizgraužiem;</p>	<p>LVM, DAP, MPS, SIA Rīgas meži</p> <p>VMD</p> <p>Meža īpašnieki, kuri ieguvuši atļaujas/aplicības feromonu slazdu izvietojšanai,</p>	<p>01.05.2021. – 01.09.2021.</p>

<p>12.3. Meža īpašnieki, kuri ieguvuši atļaujas/apliecības feromonu slazdu izvietošanai, pēc konsultēšanās ar VMD darbiniekiem, izliek un uzrauga feromona slazdus un dispenserus savā īpašumā esošajos mežos;</p> <p>12.4. feromona slazdu izlicēji (skat. plāna punktus 12.1., 12.3.) iesniedz informāciju par slazdos saķertajiem mizgraužiem <u>LVMI dr.biol. A.Šmitam</u>:</p> <p>12.4. 1. iesniegtās informācijas apkopošana; 12.4.2. iesniegtās informācijas izvērtēšana un izplatīšana.</p> <p>12.5. feromona slazdu izlicēji iesniedz informāciju VMD par izlietotajiem feromona slazdiem un dispenseriem</p>	<p>MKPC darbinieki, kuri ieguvuši atļaujas/apliecības feromonu slazdu izvietošanai,</p> <p>Feromona slazdu izlicēji.</p> <p>LVMI Silava, dr.biol. A.Šmits.</p> <p>VMD</p>	<p>01.07.2021. un 05.09.2021.</p> <p>10.07.2021. un 10. 09.2021.</p> <p>septembris 2021.</p>	
<p>13. VMD, izvērtējot iespējamus riskus, veic pastiprinātu meža sanitārā stāvokļa prasību ievērošanas kontroli teritorijās, kurās konstatēti egļu astoņzobu mizgrauža bojājumi, lai savlaicīgi informētu meža īpašniekus, sagatavotu Valsts meža dienesta sanitāro atzinumu, kā arī informāciju ārkārtējās situācijas izsludināšanai, ja novērotas meža kaitēkļu vai slimību masu savairošanās pazīmes.</p>	<p>VMD</p>	<p>2021.gads</p>	
<p>IV Normatīvās vides piemērošana</p>			
<p>4.</p>	<p>14. Par Meža likuma 11. panta un Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā” piemērošanu:</p> <p>Atbilstoši Meža likuma 1.panta 41.punktam meža slimību, kaitēkļu, dzīvnieku vai citādi bojātos, vēja gāztos un laužtos kokus vienlaidus vai izlases veidā cērt sanitārā cirtē un cirtes mērķis ir meža veselības stāvokļa uzlabošana.</p> <p>Sauso, vēja gázto, slimību inficēto, kaitēkļu invadēto vai citādi bojāto koku ciršanas kārtību nosaka Ministru kabineta 2012.gada</p>	<p>ZM</p>	

<p>18.decembra noteikumi Nr.935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā”.</p> <p>Atbilstoši noteikumu Nr.935 35.punktam, koka bojājums ir koka augtspējas pilnīgs vai daļējs zudums. Bojājumi, kuru dēļ koku augtspēja nav zudusi un ir paredzams, ka koka augtspēja salīdzinājumā ar stāvokli bojājuma konstatēšanas brīdī uzlabosies, nav uzskatāmi par koka bojājumiem šo noteikumu izpratnē. Atbilstoši noteikumu Nr.935 36.1. apakšpunktam par koku, kura augtspēja ir pilnīgi vai daļēji zudusi, atzīstams stumbra kaitēkļu invadēts koks ar invāzijas pazīmēm – redzamiem ieskreju caurumiņiem un koksnes vai mizas grauzuma miltiem, kas uzkrājušies stumbra lejasdaļā ap sakņu kaklu.</p> <p>Nemot vērā egļu astoņzobu mizgrauža bioloģiju un novērojumus iepriekšējā mizgraužu savairošanās laikā, ja mežaudzē ir mizgraužu ligzda (vismaz 10 acīm redzami bojātas egles vienkopus) ligzdas tuvumā visas egles, ir bojātas. Novērojumi rāda, ka vēl nenokaltušo egļu augtspēja salīdzinājumā ar stāvokli bojājuma konstatēšanas brīdī neuzlabojas, bet gan tās nokalst. Tas liecina par to, ka egles ir bijušas kaitēkļu invadētas, kaut arī ieskrēju caurumiņi nav bijuši redzami.</p> <p>Tāpēc, lai atvieglotu Valsts meža dienesta sanitāro atzinumu izsniegšanas radīto administratīvo slogu un meža īpašniekam nebūtu vienā un tajā pašā mežaudzē jāiet cirst bojātās egles vairākas reizes, tādējādi arī radot papildus draudus blakus mežaudzēm, visas mizgrauža ligzdā esošās egles uzskatāmas par noteikumu Nr.935 36.1.apakšpunktā minētām stumbra kaitēkļu invadētām eglēm, kaut arī to skujuas vēl ir zaļas un ieskrēju caurumiņi nav saskatāmi. Mizgrauža ligzdas perimetru nosaka VMD, sastādot Valsts meža dienesta sanitāro atzinumu.</p> <p>Atbilstoši <u>Meža likuma 12.panta</u> ceturtajai daļai koku ciršana sanitārajā cirtē ir atļauta arī tad, ja zemes vienībā nav veikta meža inventarizācija.</p> <p><u>Meža likuma 11.pants</u> nosaka, ka sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma, mežaudzēs, kurās ir aizliegta</p>		
--	--	--

	rekonstruktīvā cirte, galvenā cirte vai kailcirte, saglabā visus augtspējīgos kokus. Tāpēc teritorijās, kurās ir aizliegta rekonstruktīvā cirte, galvenā cirte vai kailcirte, cērtot mizgraužu ligzdas sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma, saglabā visus citu koku sugu kokus, izņemot egles.		
	15. Rekomendāciju izstrāde turpmākai egļu mežaudžu aizsardzībai.	LVMI Silava, dr.biol. A.Šmits	2021.gada septembris